

616.314-083-053.7:371.7:356.33:355:21

SONDA O STAVE STOMATOLOGICKEJ STAROSTLIVOSTI PRED NÁSTUPOM A PO NÁSTUPE NA VOJENSKÚ ZÁKLADNÚ SLUŽBU

Des. abs. Ján JURKEMÍK

Stomatologická starostlivosť o deti vo veku od 6—15 rokov, t. j. v priebehu povinnej dochádzky do ZDŠ, je u nás na veľmi vysokej úrovni. Vzorná starostlivosť detských stomatológov prináša svoje výsledky, ktoré sa dostávajú v porovnaní so zahraničím stále dopredu. Problémy vznikajú po ukončení ZDŠ, keď sa mládež rozíde do rôznych stredných škôl. Pravidelné stomatologické prehliadky na stredných školách udržiavajú úroveň sanácie chrupu získanú na ZDŠ. Horšie je to so skupinami mládeže, ktoré sa dostávajú do rôznych učilíšť, alebo nastúpia priamo do pracovného pomeru. Tu nastáva zníženie starostlivosti o vlastný chrup. Nový, presný stomatologický záchyt mládeže sa prevádza u mužov pri odvode a u žien v gravidite.

Pri vykonávaní vojenskej základnej služby vo funkčnom zaradení posádkového stomatológa som sa stretol s veľkým množstvom celkom alebo len čiastočne stomatologicky ošetrovaných brancov pri ich nástupe na vojenskú základnú službu. Z tohoto dôvodu som v 2. mesiaci ich služby vypracoval dotazník a previedol anketu za účelom zistenia príčin tohoto stavu.

Dotazník som formálne rozdelil do troch základných častí tak, aby som mal zachytené jednotlivé časové úseky (I. vek od 6—15 rokov, II. vek od 15—19 rokov, III. vek od 19—21 rokov) v pomere ku stavu sanácie chrupu podľa uvedenia dotazovaných. Dotazník bol zostavený jednoducho a pokiaľ možno nahradzal odbornú medicínsku terminológiu laickými výrazmi, známymi v širokej verejnosti. Namátkovo som vybral 150 mužov vo veku 20 rokov. Splňali požiadavku, že pred základnou vojenskou službou absolvovali rôzne odborné učilištia, alebo nastúpili hneď po ukončení ZDŠ do pracovného pomeru. Zaujímal ma tiež vysvetlenie zábran so stomatologického ošetrovania, príčin nechodenia na pravidelné prehliadky chrupu a názory na prácu stomatológov a dentistov v jednotlivých časových obdobiach.

Národnostné zastúpenie v základnom súbore 150 mužov bolo:

národnosti českej	67 mužov
národnosti slovenskej	71 mužov
národnosti maďarskej	12 mužov

Zastúpenie podľa jednotlivých krajov

Kraj západoslovenský	53 mužov
Kraj juhomoravský	28 mužov
Kraj východočeský	22 mužov
ostatné kraje	47 mužov

Pri štatistickom spracovávaní výsledkov som vychádzal zo základného súboru 150 mužov = 100 %

Výsledky sondy

I. časové obdobie (vek od 6—15 rokov)

Aký ste mali stav chrupu po ukončení ZDŠ?

a) úplne opravený	69 = 46 %
b) neúplne opravený	63 = 42 %
c) celkom neopravený	16 = 10,6 %
neodpovedali	2 = 1,4 %

Myslíte si, že na ZDŠ je úroveň stomatologickej starostlivosti o chrup detí

a) výborná	50 = 33,3 %
b) vyhovujúca	95 = 63,3 %
c) nevyhovujúca	5 = 3,4 %

II. časové obdobie (vek od 15—19 rokov)

V období medzi ukončením ZDŠ a nástupom na vojenskú základnú službu ste chodili na ošetrovanie chrupu

a) pravidelne	14 = 9,4 %
b) nepravidelne	52 = 34,6 %
c) len v prípade bolesti	
zubov	79 = 52,6 %
neodpovedali	5 = 3,4 %

Myslíte si, že po ukončení ZDŠ je starostlivosť zubných lekárov a dentistov o Váš chrup

a) dobrá	95 = 63,4 %
b) zlá	21 = 14,0 %
c) sami sa nestaráte o pravidelné ošetrovanie	34 = 22,6 %

Z čoho pramení váš strach pred ošetrením zubov

a) zo zlého výkonu lekára, event. dentistu	30 = 20,0 %
b) z bolesti	82 = 54,6 %
c) že niekto uvidí, že sa vôbec nestaráte o svoj chrup	8 = 5,4 %
d) alebo sa nebojíte	11 = 8,0 %
neodpovedali	19 = 11,3 %

Prečo nechodíte na pravidelné prehliadky chrupu

a) z nedostatku času	97 = 64,6 %
b) zo strachu	35 = 23,3 %
c) nemáte záujem o stav svojho chrupu	13 = 8,1 %
neodpovedali	5 = 3,3 %

Pred nástupom na vojenskú základnú službu ste boli predvolaní na zubné ošetrovanie

a) áno	52 = 34,6 %
b) nie	96 = 64,1 %
neodpovedali	2 = 1,3 %

Ak ste boli pred vojenskou základnou službou ako bravec na zubnom ošetrení, boli ste

a) úplne ošetrovaný	32 = 21,4 %
b) niečo vám opravili	52 = 34,6 %
c) neopravili vám nič	39 = 26,0 %
	27 = 18,6 %

III. časové obdobie (vek od 19—21 rokov)
V priebehu vojenskej základnej služby chodíte na zubné ošetrovanie

a) pravidelne	20 = 13,3 %
b) nepravidelne	45 = 30,0 %
c) len v prípade bolesti zubov	80 = 53,3 %
neodpovedali	5 = 3,3 %

Myslíte si, že zubné ošetrovanie a starostlivosť o váš chrup v priebehu vojenskej základnej služby je

a) výborná	35 = 23,3 %
b) dostačujúca	86 = 58,0 %
c) nedostačujúca	20 = 13,3 %
neodpovedali	9 = 6,0 %

Ak si myslíte, že nedostačujúca, komu dávate vinu

a) lekárovi, event. dentistovi	2 = 10,0 %
b) sebe a nezájmu o svoj chrup	7 = 35,0 %
c) nedostatku času	11 = 55,0 %

Stomatologicky nepodchytená časť mládeže vo veku 15—19 rokov relatívne znižuje možnosti lekárov v prevencii onemocnenia chrupu a ústnej dutiny v neskoršom období

a vedie väčšinou k veľmi komplikovanému ošetrovaniu.

Povinné vyšetrenie chrupu a jeho sanácia sa u nás delí do dvoch skupín:

a) zo zdravotných dôvodov — kde sú zaradené gravidné ženy, hemofilici, pacienti liečení pre akútnu formu TBC, chronické onemocnenie zažívacieho traktu, chronické stomatitídy a paradontopatie,

b) z profesionálnych dôvodov — sem sú zahrnutí aj branci, piloti, personál vlakových čiat, rizikových pracovník s vplyvom na chrup a i. Pravidelná starostlivosť o chrup je povinná pre brancov, ktorých eviduje a k ošetrovaniu do stomatologických ambulancií posielala príslušná vojenská správa. O výsledku ošetrovania má byť informovaná a v prípade nedisciplinovanosti branca má z toho vyviesť dôsledky. Ide tu o celkovú sanáciu chrupu budúcich vojakov pred nástupom na vojenskú základnú službu. Z výsledkov ankety vyplýva, že príslušné OVS by mali dôslednejšie dbať o kompletne stomatologické vyšetrenie a ošetrovanie brancov. V prípade predvolania branca na zubné vyšetrenie a ošetrovanie, získala by sa časová rezerva pred nástupom na vojenskú základnú službu. Nie je v silách civilného stomatológa sanovať kompletne chrup u branca, keď sa prihlásil týždeň pred odchodom na vojenskú základnú službu. Nie je docenená povinná prehliadka brancov, ktorá je jednou z vymožeností nášho zdravotníctva, a niektoré OVS ostávajú v tejto veci veľkými dlžníkmi.

Stomatologická starostlivosť a ošetrovanie počas vojenskej základnej služby sú veľmi náročné. Hlavné dôvody sú — preveľovanie vojakov, zaraďovanie do služieb, časté jazdy u riadičov, tiež návyky prinesené z obdobia pred vojenskou základnou službou, že na ošetrovanie chrupu sa chodí iba v prípade bolesti zubov. Tieto faktory zhoršujú pravidelné prehliadky a ošetrovanie chrupu. Trvalé prerušovanie liečby zubov znižuje výsledný efekt liečby. Častým riešením tohoto stavu je extrakcia zubu. V tejto situácii protetický úsek stomatologických oddelení VN nie je schopný a časove nestačí zabezpečiť toto kvantum pacientov, liečba sa odďaluje až do ukončenia vojenskej základnej služby. U väčšiny týchto pacientov dochádza tiež k posunom a rotáciám zubov a protetické ošetrovanie chrupu je veľmi náročné.

Aj cez plnú pracovnú vyťaženosť stomatológov si myslím, že sme ešte dlžníkmi v zdravotníckej výchove v čo najširších vrstvách obyvateľstva. Je povinnosťou každého lekára, aby zdôrazňoval v zdravotníckej výchove obyvateľstva, že je potrebné okrem základnej hygieny chrupu navštevovať z vlastnej iniciatívy stomatologickú ambulanciu aj v prípade, keď sa nepociťujú žiadne subjektívne ťažkosti. Ide o uvedomovanie verejnosti všetkých vekových skupín o dôležitosti komplexnej sanácie chrupu a následkov z jej zanedbania.

Záver

Vyhodnotenie dotazníkov nám čiastočne vykresľuje situáciu v časových obdobiach, o ktoré sme sa zaujímali. Potvrďuje dobrú úroveň detskej stomatológie a poctivú prácu stomatológov pracujúcich na úseku detskej starostlivosti. Po ukončení ZDŠ aj cez snahu stomatológov sa dobré výsledky starostlivosti o chrup detí na ZDŠ ztrácajú. Vyplýva to z odpovedí dotazovaných. Väčšina choďí na ošetrovanie len v prípade bolesti zubov. Svoju zníženú starostlivosť o chrup ospravedlňujú pred sebou nedostatkom času. V takejto situácii je snaha stomatológa o kompletnú sanáciu chrupu nemožná. U týchto skupín mládeže takého obdobie trvá okolo štyroch rokov, t. j. vo veku 15—19 rokov a zanecháva u niektorých jedincov nenahraditeľné škody na chrupe.

Súhrn

Sonda sa zabýva problematikou sanácie chrupu u brancov pred nástupom vojenskej

základnej služby. Dobré výsledky sanácie chrupu, ktoré vytvoria stomatológovia na základných školách, sa strácajú v období po ukončení ZDŠ až do nástupu mužov na vojenskú základnú službu. Zo sondy vyplýva, že povinná prehliadka brancov dáva predpoklady sanovať chrup už pred nástupom na vojenskú základnú službu, ale nie je vo všetkých miestach dobre organizačne zvládnutá. Poukazuje tiež na nutnosť dôslednej zdravotnej výchovy obyvateľstva, hlavne mládeže.

Literatúra

Kováč, J.: Stav chrupu dorostu při nástupu základní vojenské služby. Prakt. zurní Lék., 16, 1968, č. 6, s. 180—181.

Štolfa, J.: Stav chrupu u branců a vojáků v letech 1953—58. Prakt. zurní Lék., 8, 1960, č. 7, s. 207 až 213.

Hájková, Z.: Stav chrupu u pracujících dorostu textilního průmyslu. Cs. Stomat., 76, 1976 č. 3.

Motyčka, R.: Výsledky průzkumu dentální hygieny studujícího dorostu opavských středních škol dotazníkovou akcí. Prakt. zurní Lék., 1974 č. 10, s. 304—307.

BIBLIOGRAFICKÉ CITACE, ČSN 01 0197 (výňatek)

Zkrácená citace jednosvazkového díla

Údaje: — příjmení a osobní jméno autora (autorů)
— název publikace
— pořadí vydání
— místo vydání
— rok vydání

Príklad: Rösche, J. - Bret, J. - Lišková, M.: Trans-
parietální splenoportografie. 2. vyd.
Praha 1958.

Základní citace jednosvazkového díla

Údaje: — příjmení a osobní jméno autora (autorů)
— název publikace
— sestavovatel, editor, redaktor
— pořadí vydání
— místo vydání
— nakladatel
— rok vydání
— počet stran

Príklad: Rösche, J. - Bret, J. - Lišková, M.: Trans-
parietální splenoportografie. 2. vyd.
Praha, SZdN 1958. 224 s.

Zkrácená citace článku v časopisu

Údaje: — příjmení a osobní jméno autora (autorů)
— název časopisu
— ročník (svazek)
— rok vydání
— číslo [jen v případě, není-li celý ročník stránkovan průběžně]
— první stránka článku

Príklad: Navrátil, M. - Křeček, V. - Cvachová, L.,
Čas. Lék. čes., 97, 1958, s. 782.

Základní citace článku v časopisu

Údaje: — příjmení a osobní jméno autora (autorů)
— název časopisu
— název článku
— ročník (svazek)
— rok vydání
— číslo
— stránky

Príklad: Navrátil, M. - Křeček, V. - Cvachová, L.:
Stanovení reziduálního objemu otevřeným kruhem a interferometrickou
analýzou dusíku vyplaveného z plic
a z tkání. Čas. Lék. čes., 97, 1958,
č. 25, s. 782—788.